

มัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรม

บทเรียนและประสบการณ์
จากโครงการท่องเที่ยวธรรม

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ศูนย์ ธรรมะ ๓๐๖

โครงการวิจัยและพัฒนา
จิตสาธารณะ - ท้องถิ่นน่าอยู่

มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI)

สสส. สำนักวิจัยและพัฒนา
การศึกษาระดับสูงทาง

สืบเสาะ: สรรังสรรค์สืบสวน
คนดี ความดี ความรัก

โครงการวิจัยและพัฒนาชีวิตสาธารณะ - ท้องถิ่นน่าอยู่ จังหวัดอุบลราชธานี **ชักแพง...แปงอุบล***

หนังสือชุดคู่มือการฝึกอบรมเล่มนี้เกิดขึ้นจากการบันทึกและสังเคราะห์เรียบเรียงผ่านการปฏิบัติงานจริง รวมทั้งประสบการณ์การเรียนรู้ภายใต้ชุดโครงการชีวิตสาธารณะ - ท้องถิ่นน่าอยู่ ซึ่งแนวทางการผลักดันเรื่องชีวิตสาธารณะ (Healthy Public Life) และการสร้างท้องถิ่นให้น่าอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี มุ่งเน้นเรื่องการเรียนรู้รากเหง้าของบ้านเมืองผ่านการทำงานสืบค้นเรื่องราวดี ๆ ที่เป็นภูมิถิ่นภูมิเมืองของท้องถิ่น เพื่อให้คุณค่าที่มีมาในอดีตไม่ถูกละทิ้งแต่ยังถูกปรับใช้เพื่อวิถีปัจจุบัน ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยมีกิจกรรมที่เป็นสาธารณะทำหน้าที่เชื่อมร้อยกลุ่มคนต่าง ๆ อันจะนำมาสู่การร่วมสร้างชีวิตหมู่เหล่าด้วยกัน เพื่อจะได้เป็นทั้งทุนทางความคิดและเป็นฐานชีวิตสำหรับการเผชิญกับสิ่งที่จะเข้ามากระทบท้องถิ่นตนเองในอนาคต ด้วยฐานความเชื่อที่ว่านี้ การมีชีวิตสาธารณะที่เข้มแข็งของท้องถิ่นจึงน่าจะเกิดขึ้นได้

เป้าหมายและความมุ่งหวัง

ของโครงการชีวิตสาธารณะฯ จ.อุบลราชธานี

- ☉ พลเมืองชาวอุบลราชธานีเกิดจิตสำนึกร่วมในความเป็นคนท้องถิ่น และร่วมแก้ปัญหาของส่วนรวม
- ☉ เกิดกระบวนการทำงานในระดับภาคีท้องถิ่น ซึ่งสามารถแสวงหาทางเลือกใหม่ ๆ ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองด้วยตัวเอง
- ☉ เกิดองค์ความรู้ และวิธีการจัดการองค์ความรู้ที่มีฐานมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตได้อย่างเหมาะสม

* **ชักแพง...แปงอุบล** เป็นชื่อความเคลื่อนไหว ซึ่งคุณพ่อภาเพ็ญ ณ อุบล คุณพ่อสุวิษ คุณผล อาจารย์ประจักษ์ บุญอารีย์ และผู้อาวุโสในท้องถิ่นอุบลเป็นผู้ตั้งให้ แทนชื่อเรียกโครงการวิจัยและพัฒนาชีวิตสาธารณะ - ท้องถิ่นน่าอยู่ จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อสื่อความหมายถึงความรัก ความห่วงใยในบ้านในเมือง และนำมาซึ่งการร่วมสร้างร่วมทำสิ่งที่ดีงามเพื่อท้องถิ่นอุบลสืบไป

ชุดคู่มือการฝึกอบรม

เล่มที่ 2

มัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรม

บทเรียนและประสบการณ์จากโครงการท่องเที่ยวธรรม

ชกแพญ แปงอุบล

เชียงใหม่ วิทยาลัยพัฒน
คนดี งามดี ๑๖๖๖

โครงการวิจัยและพัฒนา
ชีวิตสาธารณะ-ท้องถิ่นน่าอยู่
จ.อุบลราชธานี (ฮักแพง-แปงอุบล)

โครงการวิจัยและพัฒนา
ชีวิตสาธารณะ-ท้องถิ่นน่าอยู่

มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI)

สสส. สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ

สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ชุดคู่มือการฝึกอบรม เล่ม 2

มีวัตถุประสงค์ที่องศาธรรม

บทเรียนและประสบการณ์จากโครงการที่องศาธรรม

พิมพ์ครั้งแรก

มิถุนายน 2549

จำนวนพิมพ์

1,000 เล่ม

ที่ปรึกษา

อ.ขวัญสรวย อติโพธิ, กาญจนา ทองทั่ว, อรชร มาลาหอม

ผู้เขียนและเรียบเรียง

วิลาวัลย์ เอื้อวงศ์กุล, ศศิธร ศรีคุณ, สิริพร วิทยาขาว,
วนิดา เจียมรัมย์, เล็กอ๊อดเกีย วารินา

ออกแบบปก/รูปเล่ม

Media by Friends Group

จัดพิมพ์โดย

โครงการชีวิตสาธารณะ-ท้องถิ่นน่าอยู่ จ.อุบลราชธานี (ชักแพง...แปงอุบล)

ภายใต้

มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

693 ถนนบำรุงเมือง แขวงเทพศิรินทร์ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100

โทรศัพท์ 0-2621-7810-2 โทรสาร 0-2621-8043-4 www.ldinet.org

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.)

“

เรามีหน้าที่ปลูกต้นไม้
ต้นไม้มีหน้าที่ให้ผลเรา
เรามีหน้าที่ใส่ปุ๋ย พรอนดิน
แต่ผลที่ได้มันจะเปรี้ยวหรือหวาน...
ไม่ใช่หน้าที่เรา

หลวงปู่ชา สุภทโท

”

สารบัญ

บทนำ

6

บทที่ 1 หลักการ

ต้นตอความคิด

เป้าหมายที่มุ่งหวัง

มูลเหตุจูงใจให้ทำ

หนทางเพื่อให้ได้มา

หลวงปู่ที่คนอุบลรักและศรัทธา...หลวงปู่ชา สุภทฺโท

รู้จักหลวงปู่ชาและวัดหนองป่าพงผ่านเสียงคนอุบล

อุบล...เมืองดอกบัว...ดินแดนที่ไม่เคยสิ้นพระอรหันต์

สอนพระฝรั่งอย่างไร...โดยไม่รู้ภาษาอังกฤษ

กว่าจะได้บวชเรียนเป็นลูกศิษย์หลวงปู่...

บทที่ 2 หลักธรรม

สิ่งที่ไม่ต้องสงสัย...

พลังจิต

สมาธิ

รับแขก

ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว

บ้านใกล้วัด

ไปวัดทำไม

บาปบุญ... คุณโทษ

มรณะสติ...จากหลวงปู่ชา

เรียนรู้ธรรมะ...ผ่านเรื่องเล่า

บทที่ 3 หลักสูตร...มัดคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรม

"มัดคุเทศก์" คือใคร

"มัดคุเทศก์" สำคัญอย่างไร

"มัดคุเทศก์" มีบทบาทหน้าที่อย่างไร

สำนึกของการเป็น "มัดคุเทศก์"

คุณลักษณะของ "มัดคุเทศก์"

ลักษณะของการ "มัดคุเทศก์" ที่ดี

เทคนิค เคล็ดลับของการทำหน้าที่ "มัดคุเทศก์"

สิ่งที่นักท่องเที่ยวมักต้องการ...จากการท่องเที่ยว

4. หลักคิดที่ได้ (บทเรียน) จากการทำงาน

บทนำ

จาก **หลักการ** **สู่การเรียนรู้** **หลักธรรม** กลายเป็น**หลักสูตร** **มัคคุเทศก์** **ท่องเที่ยวธรรม** ซึ่งเกิดขึ้นจากการทำงานโครงการท่องเที่ยวธรรม ภายใต้ชุดโครงการ **ชีวิตสาธารณะ - ท้องถิ่นน่าอยู่ จ.อุบลราชธานี** กลายเป็นอีกบทหนึ่งของการ **เรียนรู้ภูมิถิ่น** **ภูมิเมือง** ในการเป็นเมืองธรรมะของจังหวัดอุบลราชธานีสำหรับกลุ่มเยาวชน ในท้องถิ่น ฝ่าคลื่นทางความคิดที่คนส่วนใหญ่มักมองว่าเรื่องเกี่ยวกับธรรมะเป็นเรื่องของผู้สูงวัย และท่ามกลางสังคมที่แปรปรวนคงไม่น่าจะมีวัยรุ่นกลุ่มใดให้ความสนใจไปได้ ซึ่งถึงแม้สิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการจะไม่สามารถบรรลุผลตามความมุ่งหวังทั้งหมดได้ แต่ **หลักคิด** ที่ได้ ซึ่งสรุปออกมาเป็นบทเรียนจากการทำงานน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับองค์กร หน่วยงาน สถาบัน หรือกลุ่มกิจกรรมใดที่มุ่งหวังจะสืบสานความดี คองดี ของท้องถิ่นอุบลราชธานีแห่งนี้ให้ยืนยาวสืบไป

บทที่ 1

หลักการ

๑ บทที่ 1

ต้นตอความคิด

อุบลราชธานีได้ชื่อว่าเป็น "เมืองนักปราชญ์" มาแต่โบราณกาล อันเนื่องด้วยความรุ่มรวยใน ความงามทางศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สั่งสมมายาวนานมากกว่า 200 ปี ด้วยปรากฏว่ามีพระเถระ ชั้นผู้ใหญ่สายวิปัสสนาที่มีชื่อเสียงหลายองค์ถือกำเนิดเติบโตขึ้นที่นี่ ก่อนจะทำหน้าที่เผยแผ่ พระพุทธศาสนาไปยังแผ่นดินผืนอื่นทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศอีกนับไม่ถ้วน เมื่อเอ่ยชื่อ พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต หรือพระอาจารย์ชา สุภทฺโท จึงแทบไม่มีใคร ที่ไม่เคยได้ยินหรือไม่รู้จักชื่อของพระเถระผู้ใหญ่เหล่านี้

พลังแห่งศรัทธาในทางธรรมของคนเมืองอุบลจึงมีอาจยิ่งหย่อนไปกว่าชาวไทยโดยทั่วไป ประกอบกับวัฒนธรรมของคนอีสานที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับวัดวาอาราม การได้มีโอกาสใกล้ชิด แก่นธรรมและปฏิบัติตามอย่างลึกซึ้งจึงเป็นวิถีชาวบ้านที่สืบสานกันมานานหลายชั่วอายุคนและในหลาย ชุมชนก็ยังถือเป็นกิจวัตรมากระทั่งทุกวันนี้

แต่ด้วยภาวะความเป็นเมืองที่นำความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมาสู่ท้องถิ่นไทย จนตั้งตัวแทบไม่ทัน คำถามที่ตามมาก็คือ

- ? ความเป็นเมืองนักปราชญ์หรือเมืองธรรมะของจังหวัดอุบลราชธานียังคงมีอยู่จริงหรือไม่ ?
- ? การให้ความสนใจใฝ่ทางธรรม กลายเป็นเรื่องเฉพาะของคนสูงอายุเท่านั้นจริงหรือ ?

ยิ่งไปกว่านั้น การต่อสู้ทางความคิดและอุปสรรคที่ว่าเรื่องทางธรรมเป็นเรื่องยากต่อการเข้าถึง จึงทำให้ผู้คนเหินห่างจากธรรมะมากขึ้นในโลกปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ได้มีชาวอุบลบางส่วนที่ตระหนักร่วมกันว่าการนำหลักธรรมทางศาสนามาปรับใช้กับสถานการณ์โลกปัจจุบันไม่เพียงแต่จะนำพาความอยู่รอดปลอดภัยมาสู่ชีวิตผู้คนได้ แต่ในอีกด้านจะช่วยยกระดับจิตใจของคนเมืองพุทธให้นำไปสู่การไตร่ตรองเหตุแห่งปัญหาและก่อเกิดปัญญาเพื่อการแก้ไขสิ่งทั้งปวงต่อไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ จึงน่าจะเป็นโอกาสที่ดีที่กลุ่มคนเหล่านี้จะได้ศึกษาเรียนรู้และสัมผัสเรื่องราวทางธรรมด้วยการร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง โดยร่วมกับกลุ่มคนหรือองค์กรที่มีความสนใจและดำเนินการเพื่อสืบสานพระพุทธศาสนาเป็นทุนเดิมอยู่แล้วในท้องถิ่น

เป้าหมายที่มุ่งหวัง

- ▶ คนอุบลได้ภาคภูมิใจและเกิดสำนึกรักในท้องถิ่น และสัมผัสรับรู้ได้ถึงความเป็นเมืองธรรมะ ซึ่งคาดหวังว่าจะนำไปสู่ความลุ่มลึกทั้งในด้านเนื้อหาและการปฏิบัติปรับใช้กับชีวิตปัจจุบันของคนอุบลเอง
- ▶ โครงการท่องเที่ยวธรรมะจะเป็นกระบวนการหนึ่งที่ช่วยยกระดับจิตใจผู้คนให้ใฝ่ธรรมยิ่ง ๆ ขึ้น
- ▶ นำไปสู่การเชื่อมโยงและจัดระเบียบขององค์ความรู้ในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โดยเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน
- ▶ กลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นเป้าหมายจะเกิดความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในท้องถิ่นตนเอง รวมทั้งได้รับประสบการณ์ด้านการจัดการการท่องเที่ยวทางเลือกและการสร้างสรรค์ละครหุ่นที่เกี่ยวกับหลักธรรมไปพร้อมกัน

มূলเหตุจูงใจให้ทำ

- ▶ เพื่อเผยแพร่อัตชีวประวัติ และผลงานของพระเถระชาอุบลที่ควรค่าแก่การยกย่องศรัทธา
- ▶ เพื่อให้กลุ่มเยาวชนได้เรียนรู้ ตระหนัก และซึมซับธรรมะผ่านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวทางเลือก
- ▶ เพื่อสร้างการเรียนรู้ ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์หลักธรรมคำสอนมาใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นธรรมชาติ
- ▶ เพื่อสร้างความตระหนักและร่วมอนุรักษ์คุณค่ามรดกทางศาสนธรรม และงานศิลปกรรม สถาปัตยกรรมท้องถิ่นตามแหล่งศาสนสถานต่างๆ ในระหว่างการท่องเที่ยวธรรม

หนทางเพื่อให้ได้มา

 เพื่อเข้าใจเป้าหมายที่มุ่งหวังให้ได้มากที่สุด โครงการท่องเที่ยวธรรมจึงออกแบบกระบวนการทำงานออกเป็น 2 ขั้นตอนสำคัญ คือ

ขั้นตอนที่แรก มุ่งงานเนื้อหา

ทำงานสืบค้นอัตชีวประวัติและหลักธรรมคำสอนของพระเถระผู้ใหญ่ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยเฉพาะพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) ซึ่งคนอุบลให้ความเคารพศรัทธามายาวนาน และเนื่องจากวัดหนองป่าพงซึ่งเป็นสถานที่จำพรรษาสุดท้ายของท่านยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนอุบลและคนไทยจำนวนมาก

สิ่งที่โครงการมุ่งเน้นนอกจากการสืบค้นเรื่องอัตชีวประวัติแล้วก็คือ การเข้าใจถึงหลักธรรมคำสอนของท่าน โดยทำให้เรื่องธรรมะเป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย ใช้ได้กับชีวิตประจำวัน และเข้าถึงได้กับคนทุกระดับ ด้วยการเดินทางไปสัมผัสของจริง สถานที่จริง รวมทั้งการสนทนาธรรมะกับพระสงฆ์ พ่อออกแม่ออก (โยมอุปัฏฐาก) และผู้มีจิตศรัทธาในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและใช้เครื่องมือ

ออกแบบกลไกหรือเครื่องมือเพื่อเชื่อมโยงงานเนื้อหาให้เกิดความเคลื่อนไหว โดยอาศัยรูปแบบการท่องเทียวเป็นส่วนประกอบหนึ่ง เพราะความที่ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวมาเยือนจังหวัดอุบลจำนวนไม่น้อย และส่วนใหญ่จะเดินทางไปวัดหนองป่าพงเพื่อกราบนมัสการพระอริยธุดาธและเยี่ยมชมศาสนสถานสำคัญต่างๆ ภายในวัด การออกแบบกิจกรรมดังกล่าวยังพิจารณากลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มเยาวชน เป็นหลัก จึงจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรมะขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือนำไปสู่การเรียนรู้อัตชีวประวัติ หลักธรรม และทักษะประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวไปพร้อมกันในกลุ่มเยาวชน

นอกจากนี้ ระหว่างการดำเนินงานยังได้เชื่อมโยงเนื้อหาเรื่องหลักธรรมคำสอนที่สืบค้นได้กับกิจกรรมอื่น ๆ ภายในโครงการด้วย คือ การเขียนบทความ "ท่องเที่ยวธรรม" ตีพิมพ์ในจดหมายข่าวชักแพงเป็นประจำทุกเดือน การจัดรายการวิทยุ "ท่องเที่ยวธรรม" ทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุประชาสังคม FM 103.5 MHz ทุกวันอาทิตย์ รวมทั้งเชื่อมโยงกระบวนการทำงานกับคณะละครหุ่นชักแพง ผลิตภัณฑ์หุ่นหลักธรรมหลวงปู่ชา เรื่อง ปล่อยวาง เผยแพร่แก่ประชาชนตามสถานที่ต่าง ๆ

หลวงปู่ที่คนอุบลรักและศรัทธา...หลวงปู่ชา สุภทฺโท

พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) หรือหลวงปู่ชาที่คนไทยเรียกกัน เกิดเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2461 ที่บ้านก่อ ต.ธาตุ (แสนสุข) ชื่อเดิม ชา ช่วงโชติ ในวัยเด็กท่านจะชอบเล่นบทบาทสมมติเป็นพระ จนเพื่อนเรียกว่า "หลวงพ่อึ้ง" เมื่อเข้าสู่ช่วงชีวิตวัยรุ่นเคยมีความรักแต่ต้องผิดหวัง ทำให้เกิดปลงอนิจจังและออกบวชตั้งแต่อายุ 21 ปี

ในช่วงเทศบรพชิต หลวงปู่ชาฝึกฝนและบำเพ็ญเพียรโดยมีพระอาจารย์สำคัญ ๆ สอนหลักธรรมแก่ท่าน อาทิ พระอาจารย์เภา สอนให้เอาชนะกามและความกลัว พระอาจารย์มั่น สอนเรื่องการฝึกจิตและการสำรวม และหลวงปู่กินรี สอนเรื่องความเพียรทางจิตและการทำสมาธิหลายรูปแบบ และจากหลวงปู่ คำดี คือ เรื่องเอาชนะกิเลสและเอาชนะความกลัว

ในช่วงที่ท่านออกธุดงค์มีข้อวัตรปฏิบัติที่ท่านได้ฝึกฝนด้วยตัวเองในช่วงที่บวชและจำพรรษาอยู่หลายวัด ในหลายจังหวัดในภาคอีสาน ได้แก่ การฉันมื้อเดียว อยู่วัดห้ามรับเงิน ห้ามไปหวยหรือเป็นหมอยา ห้ามเรียนอวิชาหรือไสยศาสตร์ เน้นการปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง เน้นให้เรียนรู้ด้วยตัวเอง การฝึกสมาธิและเอาชนะความกลัวในป่าช้า

เมื่อต้องเดินทางเผยแผ่พระพุทธศาสนา การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้เริ่มมีชาวต่างชาติมาฝากตัวขอเป็นลูกศิษย์กระทั่งบวชเป็นพระด้วย ดังเช่นพระชาวต่างชาติองค์แรกคือ พระสุเมโธ ชาวอเมริกัน ซึ่งได้มาบุกเบิกวัดป่ามหาชาติและเป็นเจ้าอาวาสรูปแรกของวัดนี้ในปี 2518 จากนั้นได้มีการขยายเพิ่มวัดสาขาอื่น ๆ ไปอีกทั่วโลก

ต่อมาปี 2513 มีชาวอเมริกัน 2 คน ซึ่งเป็นนักเขียนและนักจิตวิทยาชาวบวชได้ 1 ปี ก็ขอลาสิกขากลับบ้านและได้ทำหนังสือเพื่อเผยแผ่หลักธรรมให้ชาวต่างชาติรู้ ทำให้มีผู้สนใจมาปฏิบัติธรรมที่วัดหนองป่าพงมากขึ้น รวมทั้งการรับนิมนต์ไปเผยแผ่ธรรมะในประเทศตะวันตก เป็นเวลากว่า 2 เดือน

แต่ไหนแต่ไรมา หลวงปู่เป็นคนแข็งแรง

และทรหดอดทนอย่างที่สุด การประพฤติปฏิบัติของท่านก็เข้มขันและอุกฤษฏ์มากเช่นเดียวกัน เมื่อหลวงปู่อายุ 60 ปี อากาโรอาหารของท่านเริ่มทรุดหนัก ทั้งจากโรคทางสมอง โรคหัวใจขาดเลือด โรคท่อทางเดินหายใจโป่งพอง โรคเบาหวาน โรคไตวาย และโรคน้ำท่วมปอด ทำให้ท่านต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเป็นระยะ ๆ ร่วมกับการใช้ธรรมโอสธ เมื่ออาการทุเลาท่านก็จะกลับมาพักฟื้นที่กุฏิพยาบาล โดยมีพระลูกศิษย์ผลัดกันถวายอุปัฏฐาก เปลี่ยนเวรทุก 15 วัน ในแต่ละวันจะมีเวรทั้งผลัดกลางวันและกลางคืน โดยเฉพาะผลัดกลางคืนจะมีบุรุษพยาบาล 1 คนมาเฝ้าด้วย ในช่วงเวลาดังกล่าว ได้มีครูบาอาจารย์พระลูกศิษย์ และสาธุชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศหลั่งไหลกันมากกราบนมัสการหลวงปู่อยู่เสมอมิได้ขาด แม้หลวงปู่จะอาพาธหนักขนาดไหนทำก็ไม่วางมือจากการสอน โดยเฉพาะการทำตัวเป็นแบบอย่างในเรื่องสังขารเป็นสิ่งไม่เที่ยง หลังจากนั้น อาการของหลวงปู่ได้ทรุดหนักมากขึ้นเรื่อย ๆ สุดวิสัยที่จะเยียวยารักษาได้ จึงได้ละสังขารไปด้วยอาการสงบเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2535 เวลา 05.20 น.

เป็นการจบสิ้นการเดินทางอันยาวนานในวิภวสังสารลงอย่างงดงาม และพิธีพระราชทานเพลิงศพของท่านได้ถูกจัดขึ้นในปีถัดมา

รู้จักหลวงปู่ชาและวัดหนองป่าพงผ่านเสียงคนอุบล...

หลวงปู่ชาท่านเป็นพระเกจิอาจารย์ที่โด่งดังทางสายปฏิบัติ เป็นพระกรรมฐานในยุคเมื่อ 40 ปีที่แล้ว ในยุคนั้นวัดหนองป่าพงเป็นป่าที่มีต้นไม้หนาแน่น และมีสัตว์ป่าต่าง ๆ เช่น งู กวาง ชาวบ้านเรียกว่าเป็นป่าช้า แล้วท่านก็ไปตั้งเป็นวัด ในยุคแรก สิ่งที่เราเห็นก็คือ โรงฉัน เป็นศาลาไม่ใหญ่มาก แล้วก็กุฏิหลวงปู่ ต่อมาก็มียोโบสถ์ ส่วนศาลาหลังใหญ่เพิ่งสร้างทีหลัง เวลาญาติโยมไปพบท่านก็ไปพบที่กุฏิหรือที่โรงฉันหลังจากที่ท่านฉันเสร็จ เพราะว่าวัดสายหนองป่าพงจะฉันเพียงมื้อเดียวคือช่วงประมาณ 9 โมงเช้า

อุบล...เมืองดอกบัว...ดินแดนที่ไม่เคยสิ้นพระอรหันต์

ถ้าเราดูแล้ว อุบลราชธานีมีพระนักปฏิบัติที่สืบเนื่องกันมาตลอด ไม่ว่าจะเป็นหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นซึ่งก็เป็นคนอุบล และหลวงปู่มั่นท่านเคยนำพาพระเกจิอาจารย์หลายรูปมาที่นี้ พระเกจิอาจารย์ดัง ๆ ทุกรูปจะต้องมาบวชมาศึกษาที่นี้ ในยุคก่อนจังหวัดอุบลฯ ได้ชื่อว่าเป็นดินแดนนักปราชญ์ ก็เพราะว่าช่วงปี 2000 อุบลฯ เป็นแหล่งเรียนธรรมะของภาคอีสาน ใครอยากเรียนต้องมาที่นี้ วัดเลียบ วัดสุทัศน์นี่โด่งดังมาก

จากยุคหลวงปู่มั่นก็มาถึงยุคของหลวงปู่ชา ซึ่งไม่ได้โด่งดังแต่เฉพาะในประเทศไทย แต่มีสานุศิษย์เป็นชาวต่างชาติหลายสัญชาติไม่ว่าจะเป็น อเมริกา นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย อิตาลี ฝรั่งเศส สวิสเซอร์แลนด์ มีหมดเลยทุกชาติ

---

*เรียบเรียงจากการสัมภาษณ์คุณไพบูลย์ จงสุวัฒน์ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2547
ทางจุดปฏิบัติการศึกษาธรรมที่วัดหนองป่าพง จ.อุบลราชธานี (FM 103.5)

สอนพระฝรั่งอย่างไร... โดยไม่รู้ภาษาอังกฤษ

หลายคนสงสัยว่าท่านไม่ได้พูดภาษาอังกฤษ แต่ทำไมสอนพระฝรั่งได้ เหตุผล 3 ข้อต่อไปนี้คือ คำตอบที่หลายคนยืนยัน

1. หลวงปู่เชื่อว่า การปฏิบัติให้หนักมากกว่าคำพูด ท่านจะบอกเลยว่าคนเกิดมาชาติไหนความรู้สึกก็เหมือนกัน เพียงแต่ใช้ภาษาต่างกัน ความรู้สึกว่าร้อน หรือคำว่า HOT เหมือนกัน เพียงแต่เรียกต่างกัน เพราะฉะนั้น ถ้าคนไทยฟังภาษาเข้าใจ แต่คนต่างชาติเข้าใจในท่าทางก็จะเข้าใจท่าทางการปฏิบัติ เมื่อ พาทำ ก็จะได้
2. ในยุคของท่านสุเมโธมีพระไทยที่พอจะพูดภาษาอังกฤษได้บ้าง ก็มาแปลให้ แต่มีคำที่หลวงปู่จะพูดอยู่บ่อย ๆ เช่น คำว่า "อดทน" "ช่างมัน" ทำให้พระฝรั่งฟังแล้วไปเอาคิดว่าทำไมต้องอดทน ทำไมต้องช่างมัน เป็นธรรมชาติเข้าใจได้ง่าย ๆ
3. สิ่งที่น่าแปลกของชาวไทยกับชาวต่างชาติจะต่างกัน คือชาวไทยบวชเพราะทดแทนคุณพ่อแม่ อาจจะบวชสัก 5 วัน 10 วัน 15 วัน แต่พระฝรั่งเขาตั้งใจบวชเพราะเขาอยากมาปฏิบัติ และส่วนใหญ่เป็นคนที่มีการศึกษา มีหลายคนที่จะบปริญญเอก ปริญญาโท เขาอยากรู้ว่าคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือการทำสมาธิให้อะไรกับเขา อันนี้เป็นปัจจัยที่ทำให้พระต่างชาติศึกษาจริงจัง

กว่าจะได้บวชเรียนเป็นลูกศิษย์หลวงปู่...

หลวงปู่ท่านเน้นเลยว่า ถ้าจะบวชให้เข้าใจต้องบวชอย่างน้อย 5 ปี ต้องตั้งปณิธานเลยก่อนจะบวชได้ต้องรักษากฎ ไม่ใช่ชว่อยากบวชแล้วจะเดินเข้าวัดได้เลย คุณต้องเป็นคนใส่ชุดขาวถือศีล 8 ก่อน 3 เดือน เรียกว่า **ปะขาว** คือ คนที่พร้อมจะบวชประมาณ 6 เดือนจากปะขาวต้องบวชเป็น เณร อีก 1 ปี แล้วถึงจะบวชเป็น **พระ** ได้ เพราะมีหลายอย่างที่ชาวต่างชาติต้องปรับตัว เช่น เรื่องอาหารการกิน โดยเฉพาะลักษณะท่าทาง คนไทยสอนกันมาตั้งแต่เด็ก ทั้งเรื่องการนั่ง การลุก การเดิน แต่ฝรั่งตัวใหญ่เดินที่กุกกิบะเทือน ต้องหัดเดินใหม่ ท่าทางการเดินต้องค้อมตัว การคลาน ขัดสมาธิ กราบอย่างไร ต้องฝึกกันใหม่

ในยุคนั้นเนื่องจากพระฝรั่งมีไม่มาก สิ่งหนึ่งที่บรรดาสานุศิษย์ของหลวงปู่ต้องการเป็นอย่างยิ่ง คือ ได้อุปัฏฐากหลวงปู่ ทำอย่างไรจะได้รับใช้ใกล้ชิดหลวงปู่ พระต่างชาติถ้าอยากรับใช้หลวงปู่ต้องหัดเรียนภาษา ต้องพูดได้ เข้าใจได้ในสิ่งที่ท่านพูด ดังนั้นพระที่บวชประมาณ 20 พรรษาขึ้นไป จะพูดไทยเก่งมาก เช่น พระอาจารย์สุเมโธ พระอาจารย์ชยสาโร ปัจจุบันก็ท่านญาณธรรมโม เจ้าอาวาสวัดป่านานาชาติ โดยเฉพาะพระอาจารย์ชยสาโร จะใช้ภาษาไทยและภาษาอีสานได้คล่องมาก ถึงกับต้องบอกว่าท่านเป็นคนไทยไม่ใช่ฝรั่ง

บทที่ 2

หลักการ

๒ บทที่ 2

หมายเหตุเมื่อเริ่มต้น

หลักธรรมที่จะกล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้จะนำเสนอเฉพาะหลักธรรมจากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน **โครงการท่องเที่ยวธรรม** ซึ่งได้จากการอ่าน สืบค้น เข้าพบ พูดคุย และสนทนาธรรมของกลุ่มเยาวชนในโครงการ โดยเฉพาะหลักธรรมของหลวงปู่ชาเนื่องจากมีแหล่งค้นคว้าสำคัญภายในจังหวัด คือ วัดหนองป่าพง และศูนย์เผยแผ่มรดกธรรมพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) ประการสำคัญ เป็นหลักธรรมซึ่งคัดเลือกขึ้นด้วยเห็นว่าสอดคล้องกับสถานการณ์ชีวิตปัจจุบัน และสามารถนำมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

สิ่งที่ไม่ต้องสงสัย...

เมื่อแรกเริ่มทำงานสืบค้นสำหรับโครงการท่องเที่ยวธรรม สิ่งที่เราต่างรับรู้กันแบบปากต่อปากอย่างหนึ่งก็คือ **"หลวงปู่ชานานเป็นลูกศิษย์หลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นท่านก็เป็นลูกศิษย์หลวงปู่เสาร์"** ต่อเมื่อได้ศึกษาประวัติและหลักธรรมของพระผู้ใหญ่นี้ทั้ง 3 มากขึ้น จึงสิ้นความสงสัยถึงการเป็นพระสายปฏิบัติและวิปัสสนากรรมฐานของพระเถระทั้ง 3 องค์นี้ เพราะความเป็นพระที่พูดน้อย แต่ทำมาก ปฏิบัติมาก ซึ่งพระอธิการสมบุญ หนุตโก เจ้าอาวาสวัดดอนธาตุ* อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี ได้ยืนยันและเล่าหลักธรรมของหลวงปู่เสาร์ให้ฟังว่า

* วัดดอนธาตุเป็นวัดที่หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล เคยจำพรรษาอยู่ เมื่อท่านมรณภาพ จึงได้นำอัฐิธาตุของท่านมาประดิษฐานอยู่ ณ ที่นี้

"ท่านหลวงปู่เสาร์เป็นพระที่พูดน้อย แต่ทำมาก ปฏิบัติมาก เพราะการพูดมาก ทำให้มีความจริงน้อย ความจริงย่อมเกิดจากการปฏิบัติ การพูดมากเป็นอารมณ์ของมนุษย์ เป็นสิ่งสมมุติ เป็นวิมุติ ซึ่งก็คือคำลวงโลก

ท่านยกตัวอย่างของการอยากรู้ว่า "ไฟ" นั้นร้อน แต่ร้อนอย่างไร ร้อนแค่ไหน ถ้าไม่จับก็ไม่มีวันรู้ ถ้าจับมากก็ร้อนมาก มือพอง จับน้อยก็ร้อนน้อย ซึ่งถือเป็นความจริงที่ถ้าไม่จับก็ไม่สามารถรู้ได้ด้วยตนเอง การถามจากผู้อื่นก็ไม่เท่ากับการมีประสบการณ์จริงกับสิ่งนั้น"

พระลูกศิษย์สายหลวงปู่เสาร์องค์เดิมยังคงกล่าวถึงสังขารมาจากความจริงและความจำด้วยว่า หากมีความจำมาก ความจริงจะมีน้อย จึงต้องหมั่นหาความจริงด้วยการปฏิบัติเช่นกัน ทั้งนี้ การยิ่งปฏิบัติมากเท่าใดโดยอ้อมเป็นหนทางที่ธรรมะจะเดินถึงใจมนุษย์มากเท่านั้น การเรียนรู้แต่ไม่นำมาปฏิบัติก็จะไม่สามารถรับผลที่จะเกิดขึ้นได้ หากเรียนแล้วปฏิบัติก็จะได้รับความจริง

๑ พลังจิต

"...จิตของคนตามธรรมชาตินั้น ไม่มีความดีใจ เสียใจ
...ที่มีความดีใจ เสียใจนั้น ไม่ใช่จิต"

ข้อความข้างต้นนี้เป็นส่วนหนึ่งที่นำมาจากธรรมะต้นไม้อซึ่งหลวงปู่ชาได้ฝากเป็น
แนวทางการประพฤติปฏิบัติแก่เหล่าสานุศิษย์ เมื่อพัฒนาใจให้แข็งแรงแล้ว จิตก็ต้อง
แข็งแรงและมีพลังด้วย

ความรู้สึกดีใจเสียใจนั้นไม่ใช่จิต หมายความว่าอย่างไร ? หลวงปู่ชาได้ให้คำตอบ
ว่า จิตที่บริสุทธิ์นั้น คือ จิตที่มีกำลังไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ใดๆ ที่มากระทบ และต้อง
ไม่วิ่งตามอารมณ์ แม้จะมีความสุขหรือมีความเครียด มีปัญหาเล็กน้อยเพียงใด
แม้กระทั่ง การที่ถูกผู้อื่นนินทาว่าร้าย หากเราไม่เก็บคำนิพนทานั้นมาเป็นอารมณ์
เราเองก็จะเป็นทุกข์ สังคมก็จะสงบสุข เพราะทุกคนเป็นสุขจากการที่ไม่เก็บ
ความรู้สึกดีใจเสียใจมาเป็นอารมณ์ และนั่นก็คือว่าเราได้ฝึกและพัฒนาจิตแล้ว

สิ่งที่สำคัญอีกประการนั้น คือ การได้หยุดคิด หยุดนึก หยุดดูหน่วย
มีอารมณ์เดียว เป็นการฝึกจิตให้มีกำลังเป็นสมาธิ จิตนั้น คือ ความนึกคิด ถ้าพบกับ
อารมณ์แล้วจิตต้องพิจารณาว่าดีหรือไม่ดี อย่าให้อารมณ์นั้นมาพาจิตให้มีความดีใจ เสียใจ
เพราะดีใจเสียใจนั้น เรียกว่า จิตหลงอารมณ์ จิตที่ดีต้องเป็นจิตที่สงบ

๒ สมาธิ

ช่วงนี้อากาศเปลี่ยนแปลงบ่อยมาก เดี่ยวร้อน เดี่ยวหนาว เดี่ยวฝนตก ซึ่งสภาพเหล่านี้เป็นปัญหาที่มักจะมากระทบให้อารมณ์เสียอยู่บ่อยๆ แต่เราลองมาหาวิธีแก้ไขกันดีกว่า

หลวงปู่ชาได้สอนไว้ว่า ความสงบของจิตนั้นมาจากการที่จิตเป็นสมาธิ การฝึกจิตให้มีกำลัง คือ ทำจิตให้หยุดพักบ่อย เช่น การทำสมาธิ เป็นการทำสมาธิที่เรายพยายามปล่อยวางกับเรื่องทั้งหลาย ไม่ปล่อยจิตให้คิดฟุ้งซ่าน เมื่อจิตมีกำลังปัญญา ก็เกิด ปัญญา กับจิตนี้อยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากสมาธินั่นเอง

การทำสมาธินั้น หลวงปู่ชานสอนว่า สมาธิไม่ใช่เพียงแต่การที่เรานั่งสมาธิ ทำขาพับเท้าซ้าย กายตั้งตรงเท่านั้น แต่หากเราเข้าใจสมาธิดี สมาธินั้นไม่ว่าจะยืน นอน นั่ง หรือแม้กระทั่งทำอะไรก็ตามแต่ สมาธิก็เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้หลักสำคัญก็คือ จิตใจเราต้องสงบ ไม่หวั่นไหว และไม่ใส่ใจกับอารมณ์ที่กวัดแกว่ง

สมาธิที่สงบนั้นต้องดูอาการจากภายนอกเป็นปัจจัย คือ การพิจารณา รูป รส กลิ่น เสียง พิจารณาก็เพื่อไม่ให้สิ่งเหล่านี้มาทำลายสมาธิ การทำสมาธิจิตใจต้องแน่วแน่มั่นคง ความตั้งใจนี้เป็นสมาธิก่อให้เกิดปัญญา เกิดความรู้ ปัญญาเป็นเครื่องเคลื่อนไหวของสมาธิ ซึ่งออกมาจากจิตที่สงบ จะว่าไปก็เปรียบเหมือนจิต สมาธิ ปัญญา เป็นวัฏจักรซึ่งกันและกันจึงอาจกล่าวได้ว่าสมาธิเป็นพื้นฐานแห่งความสงบนั่นเอง

๓ รับแขก

การทำจิตใจเป็นผู้รู้ที่นั่งอยู่ตลอดเวลา กำหนดอารมณ์ จับอารมณ์ เพื่อให้รู้จักจิตใจของตนซึ่งจะทำให้เราควบคุมอารมณ์ของเราได้ทุกสถานการณ์เปรียบเสมือนการรับแขก เราต้องพร้อมเสมอถ้ามีแขกมาเยี่ยม และเราก็ต้องพร้อมเสมอที่จะรับมือกับอารมณ์ดี หรืออารมณ์ไม่ดี ต้องควบคุมอารมณ์ให้ได้

"ดิฉันได้มีโอกาสรับเอาหลักคิดนี้ไปใช้กับการทำงานในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการทำงานส่วนตัวหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งดิฉันก็เป็นคนหนึ่งที่จะอารมณ์ไม่ดี เมื่อสภาวะการทำงานรอบข้างมีความวุ่นวาย พุดอะไรออกไปโดยไม่แคร์สายตาคคนอื่น ๆ แต่นั่นก็เป็นการลืมตัวชั่วครั้งชั่วคราว หากแต่ดิฉันมีสติ คิดก่อนทำ เหตุการณ์ที่เราไม่อยากจะให้เกิดก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะการที่เราสามารถควบคุมตัวเองได้จะทำให้เราเป็นมิตรกับทุก ๆ คน และที่สำคัญจะไม่ทำให้เราเสียงานด้วยค่ะ เพราะการทำงานทั้งหลายไม่ได้ขึ้นอยู่กับอารมณ์ที่มากระทบจิตใจแต่ขึ้นอยู่กับภาระหน้าที่และความรับผิดชอบ"

การทำจิตใจเราให้สงบ รู้จักความรับผิดชอบของจิต มีสติ รู้ว่าจิตเราอยู่ในลักษณะใด ภายเราหรือโลกจะวุ่นวายก็ช่างแต่เราไม่วุ่นวายตาม นั่นคือ การรับแขกที่ดีของจิต "ฝึกควบคุมอารมณ์วันละนิดจะเพิ่มมิตรขึ้นอีกร้อย...นะเจ้าคะ"

๔ ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว

หลวงปู่ชา สุภทฺโท ท่านได้สอนว่า "ใจนี้สำคัญมาก มันเป็นนายของกาย มันเป็นนายของทุกสิ่งทุกอย่าง" มนุษย์เราแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นการพูด การเดิน กิริยาอาการ หรือแม้กระทั่งการปฏิบัติต่างๆ ก็ย่อมแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ อาจเกิดจากสภาพแวดล้อมที่แปลกแตกต่างกันไป จึงส่งผลให้ระดับจิตใจไม่เท่ากันด้วย

ยิ่งคิดดูดี ๆ แล้วยิ่งทำให้เกิดความรู้สึกว่า "ใจ" เป็นส่วนประกอบที่สำคัญมากกับชีวิต ถ้าเรามีความสุข เราก็สุขใจ แต่เมื่อใดที่เรามีความทุกข์ เราก็เกิดความทุกข์ใจอีก ไม่ว่าจะสุขจะทุกข์ก็ส่งผลกระทบต่อจิตใจทั้งนั้น

ลองคิดเล่นๆ ว่าหากร่างกายของคนเราไม่มีใจแล้วจะสามารถรู้สึกนึกคิดได้หรือไม่ มองอีกแง่หนึ่งก็คือ เมื่อมีใจแล้ว ใจก็คิดโน่นคิดนี่ คืออะไรก็สั่งให้กายเป็นผู้ปฏิบัติ ยกตัวอย่างให้เห็นแบบง่าย ๆ เปรียบเทียบกับคนที่ผิดหวังในความรักหรือคนอกหัก มักจะเกิดอาการที่ผิดหวังเศร้าใจ เมื่อใจเศร้าก็ทำให้กายนั้นพลอยไม่สดชื่น พลอยเศร้าหมองไปด้วย บางคนถึงกับอดข้าว ร่างกายก็ซูบผอมลงไป ด้วยเหตุซึ่งมีผลมาจากใจที่ซึมเซา กายจึงซึมเศร้า

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ใจจะต้องทำหน้าที่ไตร่ตรองและพิจารณาก่อนที่จะสั่งให้กายนั้นกระทำการสิ่งใดลงไป ใจต้องสั่งให้กายปฏิบัติแต่สิ่งที่ดี มีประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคมด้วย

๕ บ้านใกล้วัด

วิถีชีวิตของคนอีสานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น มีสิ่งหนึ่งที่แยกกันไม่ได้เลยคือ **วัดกับบ้าน** บ้านในที่นี้เปรียบเสมือน ร่างกาย ของคนเราที่ต้องอาศัยแรงขับเคลื่อนจากสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยสี่เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ หากคนเรามีแต่เพียงร่างกาย แต่ยังขาดองค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งไป ร่างกายนั้นก็จะมีคุณค่าเพียงพอ และองค์ประกอบที่ว่านี้ก็คือ **จิตใจ** ซึ่งก็เปรียบเสมือนวัดนั่นเอง

วัดถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของคนเรา เป็นสถานที่ที่มีความสงบ เป็นที่พึ่งยึดเหนี่ยวทางใจของเรา ทั้งยังเป็นที่พักพิงจิตใจของเราให้บริสุทธิ์ ไม่ว่าชีวิตจะสุขหรือทุกข์ คนเราก็ต้องพึ่งวัด วัดจึงมีความสำคัญอย่างมากกับวิถีการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะกับคนอีสานด้วยแล้วยังมีความผูกพันและใกล้ชิดกับวัดมาเป็นเวลายาวนาน

จังหวัดอุบลราชธานี เมืองแห่งดอกบัวงามแห่งนี้ก็ได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งธรรมอีกแห่งหนึ่ง มีความรุ่งเรืองและโดดเด่นทางศิลปะและวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีแหล่งให้ความรู้มากมาย เนื่องจากอุบลราชธานีแห่งนี้มีวัดอยู่ทุกมุมเมือง วัดจึงเป็นแหล่งความรู้และประสิทธิ์ประสาทวิชา วัดเป็นสถานศึกษาแห่งแรกของคนในอดีต และแน่นอนว่าผู้ที่ทำหน้าที่สอนหรือผู้ที่เป็นครูนั้นก็คือ พระสงฆ์ นั่นเอง การมีผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนเช่นนี้จึงทำให้ได้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในแขนงต่างๆ เช่น ด้านศิลปวัฒนธรรม การเมือง มาเป็นผู้สร้างบ้านแปงเมือง รวมทั้งยังก่อให้เกิดนักปราชญ์ทางธรรม นั่นก็คือ พระเถระชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งได้ถือกำเนิดในเมืองนักปราชญ์แห่งนี้

ฉะนั้น ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าวัดมีความสำคัญมากเพียงใดต่อการดำรงชีวิต แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการแข่งขันกันอย่างดุเดือดกันสูงขึ้น การมีเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยทันโลกต่างๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดผลเสียภายในจิตใจของคนเรามากขึ้นด้วย จิตใจที่คิดแต่จะไขว่คว้าหาความสุขและประโยชน์ใส่ตัวเองเท่านั้น การทำอะไรเพื่อสังคมลดน้อยลง รวมทั้งความใกล้ชิดและผูกพันกับวัดวาอารามก็ลดลงไปตามกาลเวลาเช่นกัน

๖ ไปวัดทำไม

คนส่วนใหญ่ตอบคำถาม "การไปวัดทำไม?" ว่าเพื่อไปทำบุญ เป็นการเข้าไปพึ่งเทศน์เพื่อให้ใจสบายหรือจะเรียกว่าไปสร้างบุญ ใ้บุญ และกุศล พระพุทธเจ้าท่านจึงว่าเราไปวัดเพื่อสร้างบุญสร้างกุศล หลวงปู่ชาให้ข้อคิดข้อปฏิบัติในเรื่องนี้ว่า **ถ้าเราไปวัดเพื่อพึ่งเทศน์ให้เราฟังให้เป็น ฟังให้รู้เรื่อง ให้รู้ธรรม รู้จักข้อประพฤติปฏิบัติ พุดง่าย ๆ ก็คือ การพึ่งเทศน์ต้องฟังแล้วนำกลับมาใช้ในการดำเนินชีวิตจริงจะถือว่าเรานั้นรู้จักธรรม**

หลวงปู่ชายังกล่าวอีกว่า คนเราก่อนคิดจะไปวัดต้องรอให้เจ็บไข้ได้ป่วยเสียก่อน หรือเมื่อจิตใจมีทุกข์ แต่ตราบไตที่มีความสุขก็ยากนักที่จะเข้าวัดทำบุญ อันที่จริงแล้ว **การที่พวกเราเข้าวัดก็เพื่อที่จะมาเรียนให้รู้จัก มาวัดเพื่อศึกษา ให้มารู้ความจริงตามธรรม ถ้ารู้แล้วมันจะหมดทุกข์** และเพื่อรู้ความเป็นจริงของสภาพทั้งหลายของสังขารที่เป็นอยู่ เพื่อความเข้าใจว่าชีวิตและสังขารนั้นเป็นสิ่งไม่เที่ยงแท้ไม่แน่นอน มีเกิดก็ต้องมีดับ หลวงปู่ชาท่านให้พุทธศาสนิกชนอย่างเราารู้ตามความเป็นจริง ใจก็จะได้ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ถ้าเรามีธรรมะ รู้จักและเข้าใจในธรรมะ เราจะสบาย จะสามารถถอนความรักโลก โกรธ หลง ออกได้ สามารถเข้าใจว่าสิ่งทั้งหลายนั้นเป็นไปตามสภาพของมัน เป็นของไม่แน่นอน พระพุทธเจ้าท่านพ้นทุกข์จากความยากลำบากได้เพราะท่านรู้ตามความเป็นจริง

ฉะนั้น พวกเราทั้งหลายจึงอย่าเอาวัดเอาเปรียบกัน ให้มีธรรมไว้ในใจ มีธรรมะอย่างไรวั้น ตัวอย่างเช่น การที่คนรวยไม่ดูถูกคนจนและคนจนก็ไม่คิดอิจฉาคนรวยเท่านี้ก็พอ และหลักสำคัญอีกประการหนึ่ง แม้ว่าเราจะดีเลิศประเสริฐเพียงใด แต่สุดท้ายก็อย่าลืมว่าเราไม่มีทางพ้นจากธรรมะได้ เพราะธรรมะก็คือธรรมชาติซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องเข้าใจและเรียนรู้

๗ บาปบุญ... คุณโทษ

ธรรมะจากต้นไม้ของ หลวงปู่ชา กล่าวไว้ว่า "การละบาปนี้สำคัญกว่าการทำบุญ" คนเรานั้นทำบุญก็เพราะหวังผลถึงความสุขสบายในภายภาคหน้า บางคนไม่ค่อยมีเวลาในการทำบุญเท่าไรนัก แต่หลวงปู่ชาได้ให้ข้อคิดข้อปฏิบัติที่ถือเป็นทางเลือกหนึ่งแก่ชาวพุทธที่ไม่ค่อยมีโอกาสได้เข้าวัดฟังธรรมว่า **แม้จะไม่ค่อยมีโอกาสไปทำบุญ แต่หากเพียงเราละบาปก็เท่ากับว่าเราได้ทำบุญเช่นกัน** หากเปรียบกับผู้ที่หมั่นเข้าวัดทำบุญเป็นประจำแต่ไม่ได้ละบาปแล้ว หลวงปู่ชายังเปรียบเทียบให้เห็นว่าทั้งสองนี้ก็เหมือนกับกาละมังคั่วที่ตั้งไว้กลางแจ้ง เมื่อฝนตกลงมากะทบกาละมังคั่วนี้ น้ำฝนก็ไม่มีทางที่จะเต็มกาละมังนั้นได้ ก็หมายถึงการทำบุญแต่ไม่ละบาปนั่นเอง

การทำบุญนั้นไม่ใช่เพียงแค่การบริจาคปัจจัย เพื่อขอให้ได้เป็นเศรษฐี แม้จะมีจิตศรัทธาบริจาคเป็นจำนวนมากเพียงใด แต่หากไม่ได้ละบาปแล้วก็เท่ากับ ว่ายังไม่ได้ทำบุญ

ความหมายของการทำบุญอาจจะเพียงแค่การรักษาศีล 5 ให้ได้ก็เป็นการมากพอแล้ว ถือว่าเราได้ละบาปและก็จะได้นุญกุศลอีกด้วย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นส่วนหนึ่งก็ต้องมาจากการรักษาศีลอย่างสม่ำเสมอ มิฉะนั้น **"ทำบาปแลกบุญจะขาดทุนเรื่อยไป"**

๘ มรณะสติ...จากหลวงปู่ชา

"...ขัยยะวัยยัง ความสิ้นไป ความเสื่อมไปแห่งสังขารทั้งหลายเป็นมานานแล้ว ตั้งแต่มีโลกขึ้นมา เราเกิดมาเราเก็บเอาสิ่งเหล่านี้มาด้วย ไม่ใช่ที่เราทิ้งไปไหน พอเกิดเราเก็บเอาความเจ็บ ความแก่ ความตายมาพร้อมกัน"

นี่เป็นคำสอนของหลวงปู่ชาที่ทำให้ระลึกเตือนถึงความตายได้ทุกวัน ดุจเป็นเงาตามตัวเราไปตลอด

วันมรณภาพของหลวงปู่ชา ตรงกับวันครุของทุกๆ ปี ทุก ๆ งานจะเริ่มมีตั้งแต่วันที่ 12-17 มกราคม บรรดาลูกศิษย์จากวัดสาขาต่างๆ จะมาพบกันในวันงานหลวงปู่ชาเป็นประจำ ซึ่งแต่ละสาขาจะนำข้าวของอาหารการกินมารวมกัน แล้วแต่ผู้ใดจะนำอะไรมาทำบุญทำทาน ส่วนชาวบ้านบ้านก้อซึ่งเป็นบ้านเกิดของหลวงปู่ชาต่างก็นำข้าวสารมารวมกันทุกบ้านเป็นประจำ ชาวบ้านก็มักจะให้ลูกหลานมาช่วยงานที่วัดหนองป่าพงกันคนละไม้คนละมือเป็นอยู่อย่างนี้ทุกปี

ในช่วงเช้าพระสงฆ์จะออกบิณฑบาตในตัวเมืองอุบลราชธานีและฝั่งวารินชำราบ ชาวอุบลราชธานีจะพากันมาตักบาตรเป็นจำนวนมากเพื่อทำบุญรำลึกถึงพระคุณแห่งธรรมในแต่ละปีจะมีลูกศิษย์ท่านที่เป็นครูบาอาจารย์อยู่ทุกสาขา รวมทั้งพ่อออกแม่ออกต่างร่วมใจกันมาปฏิบัติธรรมประมาณ 2,000 - 3,000 คนในบริเวณวัดหนองป่าพง มีการเวียนเทียนรอบเจดีย์ 3 รอบเพื่อรำลึกถึงหลวงปู่ชาในวันที่ 16 มกราคม เวลา 15.00 น. ของทุกปี

ในบริเวณวัดแหบหาที่ว่างไม่พบเพราะจะมีโรงทานตั้งกระจายเพื่อให้บริการคนมาวัดกันอย่างคับคั่ง ทุกคนล้วนสมัครใจเข้ามาช่วยกันทำบุญ คนทำอาหารก็มาก คนทานก็มาก จึงเกิดเป็นบุญใหญ่ร่วมกันของผู้คนจากทั่วสารทิศ เป็นโอกาสของชีวิตเพื่อให้เราทุกคนได้รำลึกถึงความตายเพื่อเตือนสติ

ตั้งแต่อาวาธรรมสุดท้ายของหลวงปู่ชาที่ให้ไว้กับโลกว่า **"ตายเพราะการปฏิบัติอย่างนี้ก็พอใจตาย แต่ตายเพราะไปทำความชั่วก็ไม่ค่อยดี"**

๙ เรียนรู้ธรรมะ...ผ่านเรื่องเล่า*

หลวงปู่ชาท่านสอนถึงความเป็นจริงในโลก **ความไม่เที่ยงแท้ มันไม่เที่ยง มันไม่แน่** ซึ่งท่านพูดบ่อย มันไม่แน่หรือ กอรธก็ไม่แน่ จักก็ไม่แน่ วันนี้กอรธกิน คอยดูนะ อย่างตัวอย่างภรรยาสามีกอรธกิน ขนของมาขอยู่วัด อยู่ 2-3 วัน หายกอรธก็กลับ อีกไม่กี่วันมาใหม่ อันนี้พระฝรั่งจะจำได้แม่น **มันไม่แน่ ช่างมัน**

ท่านอาจารย์ชยสาโรเล่าให้ฟังว่า มีครั้งหนึ่งท่านหลวงปู่ชาพาลูกศิษย์ไปทำถนนบนเขาที่วัดถ้ำแสงเพชรที่อำเภอแจ้ห่ม ทุกคนก็ทำงานหนัก ที่สำคัญวันนั้นหนาวมาก เณรก็ยกกาต้มน้ำร้อนมาทุกคนทำงานไปก็มองไปที่หลวงพ่อก็จะให้หยุดหรือยัง เพราะทุกคนอยากกินน้ำร้อน แต่หลวงพ่อก็ไม่มองกาต้มน้ำร้อนเลย เหมือนกาต้มน้ำร้อนยังไม่มา ผ่านไปครึ่งชั่วโมงหลวงพ่อก็เฉย ทุกคนทั้งหิว เหงื่อเย็นหนาว ผ่านไป 1 ชั่วโมงก็เฉย จนน้ำเย็น หลวงพ่อก็มองไป ท่านก็ร้องอ้าว ! น้ำมาแล้วนี่ เอ้าจันๆ ทุกคนนั้น แต่น้ำเย็นแล้ว ท่านสอนให้ลูกศิษย์รู้ว่า **ถ้าอยากมันต้องผิตหวัง อย่าไปคิดว่ามันจะได้ตามที่เรอยาก ท่านสอนโดยไม่ต้องพูด สื่อให้ทุกคนเห็น ถ้าหวังต้องผิตหวังแน่นอน** เหมือนท่านสอนว่า แก้วใบนี้ให้คิดว่ามันแตกแล้ว พอมันแตกจริง ๆ จะได้ไม่ผิตหวัง จะไม่เสียใจแต่ส่วนใหญ่ไม่เป็นอย่างนั้น สิ่งเหล่านี้ทำให้เรารู้ว่าจิตเราไม่ได้ฝึกให้ได้รับรู้ว่า **เราจะต้องมีสติ มีความเข้าใจถึงความผิตหวัง ความสมหวัง ความเป็นจริงของธรรมชาติ เพราะทุกอย่างไม่แน่นอน** การทำสมาธิจะทำให้จิตหนักแน่น แล้วมองสิ่งที่เกิดขึ้นว่า อ้อ...สิ่งที่เกิดแค่นั้นเองหรือ

พระเซนจากญี่ปุ่นประมาณ 3-4 องค์ เข้ามากราบหลวงพ่อกว่าไปมาหลายอาจารย์แล้วว่าอยากรู้ว่าปฏิบัติทำไม ปฏิบัติเพื่ออะไร ปฏิบัติแล้วได้อะไร แล้วทำไมต้องปฏิบัติ? 4 ข้อที่สงสัยมากเลย เพราะส่วนใหญ่จะตอบยาว หลวงปู่ชาก็ยิ้ม แล้วก็ถามว่า **กินข้าวทำไม กินข้าวแล้วได้อะไร ทำไมต้องกินข้าว และกินข้าวเพื่ออะไร** พระญี่ปุ่นได้ยินถึงกับตื่นตัน เพราะส่วนใหญ่แต่ละวัดจะตอบยาวมาก แล้วพระเซนก็ถามต่อว่า **คนหลงคือใคร ? หลวงปู่ชาตอบ คนหลงคือคนไม่รู้** แล้วคนไม่รู้คือใคร ท่านก็ตอบว่า **คนไม่รู้ก็คือคนหลง** พอพระเซนได้ยิน ถึงกับบอกว่าเข้าใจแล้วกราบหลวงพ่อกับบอกว่หมดข้อสงสัยแล้ว หลายคนบอกว่าหลวงปู่ชาตอบปัญหาแบบเซน แต่ท่านบอกว่าท่านไม่รู้ เซนอาจตอบแบบท่านก็ได้

บทที่ 3

หลักสูตร มัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรมชาติ

๙ บทที่ 3

หมายเหตุเมื่อเริ่มต้น

หลักสูตรมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรมนี้ ได้จากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรม ระหว่างวันที่ 7-8 สิงหาคม พ.ศ.2547 ณ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนาภิเษก ม.ราชภัฏอุบลราชธานี โดยความร่วมมือระหว่างศูนย์เผยแผ่มรดกธรรมพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) วัดหนองป่าพง โปรแกมวิชา อุตสาหการมท่องเที่ยว ม.ราชภัฏอุบลราชธานี สำนักงาน ททท.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต ๒ และโครงการชีวิตสาธุธารณะ - ท้องถิ่นน่าอยู่ จ.อุบลราชธานี (ฮักแพง...แบ่งอุบล) โดย อาจารย์ประยุทธ์ ทองพิมพ์ จากบริษัทหนุ่มสาวทัวร์พร้อมด้วยคณะเป็นวิทยากรการอบรม

เมื่อพูดถึงหลักสูตรมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรม ความจริงอาจไม่ได้ต่างอะไรจากการเป็นมัคคุเทศก์ ประเภทอื่นๆ เพราะองค์ประกอบสำคัญคือ การทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ได้อย่างสมบูรณ์ และการมีความรอบรู้เพียงพอสำหรับการทำหน้าที่แนะนำหรือให้ความกระจ่างชัดต่อสถานที่ท่องเที่ยวและสาระความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ ดังนั้น การได้รู้จักความหมายของการเป็นมัคคุเทศก์ ตลอดจนบทบาทหน้าที่ และคุณสมบัติที่ดีของการเป็นมัคคุเทศก์ เพื่อจะได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวประวัติหลวงพ่อชา และหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่แล้วก็จะยิ่งทำให้การทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรม มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

"มัคคุเทศก์" คือใคร

- คือ...ผู้นำทาง
- คือ...ผู้ชี้ทาง ผู้อธิบายทาง
- คือ...ผู้ทำหน้าที่นำทางผู้อื่นไปยังสถานที่ต่าง ๆ พร้อมให้คำอธิบายสถานที่นั้น ๆ
- คือ...ผู้ตอบสนองความต้องการของผู้เดินทาง

"มัคคุเทศก์" สำคัญอย่างไร

- มัคคุเทศก์...เป็นสัญลักษณ์ของการเดินทางท่องเที่ยวที่มีมัคคุเทศก์
- มัคคุเทศก์...เป็นผู้สร้างความสำเร็จ ความประทับใจต่อการท่องเที่ยวการเดินทาง
- มัคคุเทศก์...เป็นผู้แนะนำข้อมูลข่าวสารเผยแพร่ ประวัติ ประชาสัมพันธ์ถึงวัฒนธรรม ประเพณี อันมีคุณค่าของชาติ
- มัคคุเทศก์...เป็นตัวแทนในการประชาสัมพันธ์ประเทศไทย
- มัคคุเทศก์...เป็นผู้สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชนและประเทศชาติ

"มัคคุเทศก์" มีบทบาทหน้าที่อย่างไร

มัคคุเทศก์เป็นตัวแทนของชาติในการสร้างภาพพจน์และประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจในขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว สร้างความภาคภูมิใจ ความรัก ความหวงแหน มัคคุเทศก์ที่ดีต้องรับผิดชอบงานขององค์กรและมีความชัดเจนในจุดยืน ประการสำคัญต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยคุณสมบัติ...

- การเป็นผู้นำดี วางแผนดี ความรู้ดี
- บรรยายดี บริการดี มารยาทดี
- ปฏิภาณไหวพริบดี ตรงเวลา
- อุดทน ทุ่มเท เสียสละ

สำนึกของการเป็น "มัดคุเทศก์"

- สำนึกของการรักบ้านเกิด ทั้งในความเป็นบ้าน ชุมชน ท้องถิ่น ภูมิภาค และความเป็นประเทศชาติ
- สำนึกในการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี ประกอบด้วย การมีมนุษยสัมพันธ์ ความมีน้ำใจงาม จริงใจ คิดดี พูดดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีอัธยาศัยไมตรี มีน้ำใจโอบอ้อมอารีย์ สร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเยือน ด้วยการต้อนรับผู้มาเยือนดุจญาติมิตร พร้อม ๆ กับการรู้คุณค่าความหมายของการเป็นเจ้าของบ้านในการเป็นแหล่งวัฒนธรรม ศาสนสถาน วัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณี วิถีชีวิต ธรรมชาติ และบ้านเกิดเมืองนอน

สำนึกรักบ้านเกิดในความเป็นเมืองอุบลราชธานี ซึ่งมีดอกบัว

เป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัด อันเป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา สัญลักษณ์ของผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ผู้ถึงซึ่งปัญญา จึงทำให้เราเห็นคุณค่าความหมายของความ เป็นเมืองอุบลราชธานี ประกอบกับการมีเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรม ที่หลากหลายสมกับความเป็นเมืองนักปราชญ์ และแวดล้อมด้วยทรัพยากร ธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ จึงเป็นสิ่งที่ผู้ทำหน้าที่มัดคุเทศก์ต้องมีความ ภาคภูมิใจที่จะถ่ายทอดสิ่งดี ๆ เหล่านี้ให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบและสัมผัส ด้วยตนเอง

คุณลักษณะของ "มัดคุเทศก์"

- มนุษย์สัมพันธ์ดี บุคลิกดี สามารถสื่อความหมายและมีศิลปะในการถ่ายทอด

ลักษณะของ "มัดคุเทศก์" ที่ดี

- มีความเป็นผู้นำ
- มีความรู้ความสามารถ
- มีภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ
- มีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างสร้างสรรค์

เทคนิค เคล็ดลับของการทำหน้าที่ "มัดคุเทศก์"

- มีข้อมูลถูกต้อง ชัดเจน เป็นจริง ตรวจสอบได้
  - เป็นข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถืออ้างอิงได้
  - มีการค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย
  - มีข้อมูลที่ทันสมัย น่าสนใจ และชวนติดตาม
- มีความรู้ความสามารถ
  - รู้จริง
  - รู้ลึก
  - รู้กว้าง
- รู้ถึงจุดยืน แนวทางของการทำงานที่แน่นอน
  - มีแนวทาง ขั้นตอน การปฏิบัติงานที่ชัดเจน
  - มีจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานที่แน่นอน
  - มีความมั่นใจ มุ่งมั่นในการทำงาน

- รู้ถึงภาพแห่งความน่าเชื่อถือ
  - ภาพแห่งความเป็นผู้นำ
  - บุคลิกภาพที่ดี ทั้งภายใน (จิตใจ ความคิด) และภายนอก (การแสดงออก)
  - ศิลปะแห่งการถ่ายทอด ทั้งการพูดและการใช้เครื่องมือประกอบการสื่อสาร
- รู้ถึงศิลปะการถ่ายทอด
  - ศิลปะการพูด พูดเพื่อเชิญชวนและสร้างความเข้าใจได้ มีความหนักแน่น
  - สื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฟังเข้าใจ สนุก มีสาระ นำไปสู่การปฏิบัติได้
  - กระชับ ชัดเจน มีลีลัน

สิ่งที่นักท่องเที่ยวมักต้องการ...จากการท่องเที่ยว

- ความสะอาด ปลอดภัย
- ประหยัด คุ่มค่า คุ่มเวลา
- ความเป็นหนึ่งเดียวจุดดึงดูดญาติมิตร
- ความรู้ ความมีสาระ
- สุขใจ ประทับใจ

เมื่อพิจารณาจากสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการจากการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้ง หัวใจแห่งความสำเร็จของการทำหน้าที่มัคคุเทศก์ ย่อมหมายถึง การทำหน้าที่ด้วยใจรัก ตั้งใจจริง ทำให้สำเร็จ หน้าที่ ซึ่งอัสถีย์ ตรงเวลา ครึกครื้น ทุ่มเท และเสียดสีเพื่อสร้างความประทับใจในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง

หลังจากที่เข้าใจความเป็น **"มัคคุเทศก์"** ข้างต้นทั้งหมดแล้ว การเข้าใจถึงเป้าหมายของการท่องเที่ยวแต่ละครั้งและการรู้จักแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำหน้าที่มัคคุเทศก์ ดังเช่น การทำหน้าที่มัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงการทำหน้าที่บอกเล่าความภาคภูมิใจในคุณค่าทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของท้องถิ่นเมืองอุบลฯ โดยผ่านเรื่องราวชีวิตของพระเถระซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ นั่นก็คือ เรื่องราวอัตชีวประวัติของพระเถระผู้ใหญ่ทั้ง 3 องค์ คือ พระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต และโดยเฉพาะพระอาจารย์ชา สุภทฺโท หรือหลวงปู่ชาที่คนอุบลคุ้นเคย รวมทั้งหลักธรรมคำสอนของท่าน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน เหมือนดังคำขวัญที่ได้เกิดขึ้นในระหว่างการจัดอบรมมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรมชาติที่ว่า "เที่ยววัดหนองป่าพงให้ครบ พบหลวงปู่ชาให้ทั่ว" ซึ่งหมายถึง การได้เข้าไปสัมผัสรับรู้ความสำคัญของสถานที่และศาสนสถานสำคัญต่าง ๆ ภายในวัดหนองป่าพงอย่างทั่วถึง ประการสำคัญ คือ การเข้าถึงอย่างลึกซึ้งซึ่งหลักธรรมและข้อวัตรปฏิบัติของหลวงปู่ชานั่นเอง

บทที่ 3

หลักคิดที่ได้ (บทเรียน) จากการทำงาน

๑ บทที่ 4

แม้โครงการท่องเที่ยวธรรมะจะเกิดขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องการสืบค้นงานข้อมูลชีวประวัติและ หลักธรรมคำสอนของพระเถระที่มีชื่อเสียงทั้ง 3 องค์ โดยออกแบบให้กิจกรรมมัคคุเทศก์เป็นรูปธรรมหนึ่งในการเรียนรู้เรื่องธรรมะของกลุ่มเยาวชน เพื่อการปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น แต่จากการดำเนินงานที่ผ่านมาตลอดระยะเวลาเกือบ 3 ปี พบว่า โครงการได้บรรลุผลตามที่มุ่งหวังเพียงระดับหนึ่ง คือ สามารถทำให้กลุ่มเยาวชนเกิดความภาคภูมิใจและมีสำนึกรักในท้องถิ่น โดยเฉพาะการสัมผัสรับรู้ถึงการเป็นเมืองธรรมะและเยาวชนสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้ แต่ยังไม่ปรากฏเฉพาะในกลุ่มคณะทำงานโครงการท่องเที่ยวธรรมะและเยาวชนที่เข้ารับการอบรมมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรมะเป็นส่วนใหญ่

อย่างไรก็ดี การได้มีโอกาสเข้ามาทำงานในฐานะคณะทำงานท่องเที่ยวธรรมะของกลุ่มเยาวชนระดับอุดมศึกษา ได้นำมาสู่การเรียนรู้ที่จะทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะให้กับท้องถิ่น ดังที่เยาวชนกลุ่มนี้ได้ร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพของทีมทำงาน โดยใช้หลัก SWOT Analysis พิจารณาถึงจุดแข็ง (STRENGTH) จุดอ่อน (WEAKNESS) โอกาส (OPPURTUNINITY) และอุปสรรค (TREAT) และสรุปบทเรียนจากการทำงานโครงการท่องเที่ยวธรรมะร่วมกัน เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2547 ณ ห้องประชุมร้านอิมดินะ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี ดังนี้

ทีมงานมีความร่วมมือที่ดีต่อกัน
 แต่ละคนรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายได้ดี
 สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
 มีโอกาสกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้มากขึ้น
 ได้รับประสบการณ์กับการใช้ชีวิตและการทำงานมากขึ้น
 ได้ทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

สิ่งที่ทำได้ดี

ทำงานไม่ได้ตามแผนที่ตั้งไว้
 ยังไม่มีหน้าที่ที่แท้จริงของตนเองชัดเจน
 การมีภาระเรื่องเรียนทำให้ทำงานได้ไม่เต็มที่
 ไม่มีการประเมินผลหรือฟังเสียงสะท้อน
 จากคนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 กิจกรรมขาดความต่อเนื่อง สม่่าเสมอ

สิ่งที่ทำไม่ได้ดี

อุปสรรค เจ็บใจ

การไม่มีผู้แบ่งระดับผู้ใหญ่คอยผลักดันอย่างเต็มที่
 การรับรู้และเข้าใจในตัวโครงการไม่เท่าและไม่ทันกัน
 การขัดแย้งกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน
 บทบาทหน้าที่หลักในเรื่องการเรียน
 ทำให้ทำงานได้ไม่เต็มที่
 การติดนิสัยเกรงใจมากเกินไปในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ควรชี้แจงแผนงาน ขึ้นตอน
 และบทบาทหน้าที่ให้เข้าใจตั้งแต่เริ่มต้น
 มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความถนัด
 ความสามารถอย่างเท่าเทียมกัน
 คณะทำงานควรฝึกฝนการทำงานให้มากขึ้น
 เมื่อมีปัญหาต้องพูดคุยเพื่อหาทางออกร่วมกัน
 ควรจัดทำแบบประเมินกิจกรรมหลังเสร็จงานทุกครั้ง
 ควรสรุปบทเรียนหลังการทำงานทุกครั้ง
 และบันทึกเป็นเอกสารให้ทีมงานได้รับรู้ร่วมกัน
 ควรมีการจัดแบ่งเวลากับการเรียนให้ดีกว่าที่ผ่านมา
 หลีกเลี่ยงการพูดที่ทำให้เพื่อนร่วมงานเสียกำลังใจ

คณะทำงานทองธารธรรมได้จัดกิจกรรมร่วมกับคณะละครหุ่นชักแพงด้วยการนำหลักธรรมคำสอนเรื่อง การปล่อยวาง ของหลวงปู่ชา มาผลิตเป็นละครหุ่นมือ เพื่อเผยแพร่ธรรมะในชีวิตประจำวันให้กับกลุ่มเยาวชน โดยจัดแสดงเผยแพร่ร่วมกับการอบรมเชิงปฏิบัติการชักแพง ละครหุ่นที่โรงเรียนเทศบาลบูรพาอุบล ในการอบรมดังกล่าวยังได้นำข้อคิดหลักธรรมเรื่องอื่น ๆ ของหลวงปู่ชาไปเผยแพร่แก่กลุ่มนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการให้ได้เรียนรู้ด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างคำสอนของหลวงปู่ชาที่เยาวชนหลายคนจดจำกันได้ดีว่า

กินน้อย นอนน้อย พุดน้อย คือ...นักปฏิบัติ
กินมาก นอนมาก พุดมาก คือ...คนโง่

สำหรับความมุ่งหวังภายหลังการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรมซึ่งเยาวชนหลายคนให้ความสนใจเข้าร่วมอบรมด้วย พบว่า ยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมบรรลุตามเป้าหมายที่มุ่งหวังได้ แม้การอบรมจะเริ่มต้นด้วยการรับรู้และร่วมมือเป็นอย่างดีระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ ศูนย์เผยแผ่มรดกธรรมพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) วัดหนองป่าพง โปรแกรมวิชาอุตสาหกรรรมท่องเที่ยว ม.ราชภัฏอุบลราชธานี สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 2 และโครงการชีวิตสาธารณะ - ห้องถิ่นน่าน้อย จ.อุบลราชธานี แต่ผลปรากฏว่า กลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการอบรมเป็นมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรมได้เรียนรู้ ตระหนัก และซึมซับธรรมะโดยผ่านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวทางเลือก แต่ยังไม่สามารถทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรมได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากปัจจัยเงื่อนไขหลายประการ ซึ่งจากการสรุปบทเรียนการทำงานที่เกิดขึ้น พบว่า

สิ่งที่ทำได้ดี

- ☀ ทำให้เยาวชนได้เข้ามาเรียนรู้ประวัติพระเถระและหลักธรรมคำสอนทางศาสนามากขึ้น
- ☀ เยาวชนสามารถถ่ายทอดการเรียนรู้ของตนแก่ผู้อื่นได้
- ☀ เพราะผ่านการปฏิบัติจริงมาแล้ว
- ☀ เปิดโอกาสให้เยาวชนมีพื้นที่ในการทำประโยชน์เพื่อสังคมตนเอง
- ☀ มีโอกาสได้ไปสัมผัสสถานที่จริง
- ☀ ร่วมกับการท่องเที่ยวไปในตัว
- ☀ สามารถเชื่อมประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

สิ่งที่ทำได้ไม่ดี

- ☀ การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายไม่สอดคล้องกับพื้นที่ทำงาน
- ☀ ทำให้ไม่สะดวกต่อการร่วมกิจกรรมในภายหลัง
- ☀ ความไม่ต่อเนื่องของกิจกรรมหลังเสร็จการอบรม
- ☀ ความไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอในการสร้าง
- ☀ ความร่วมมือกับสมาชิกหลังการอบรม
- ☀ การติดต่อสื่อสารกับสมาชิกหลังการอบรม
- ☀ ความไม่พร้อมของเจ้าหน้าที่ที่จะสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมและขยายผลต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

- ☀ การพิจารณาเลือกกลุ่มเป้าหมายควรคำนึงถึงพื้นที่ในการจัดกิจกรรมเป็นส่วนสำคัญ
- ☀ ควรมีการอบรมเพิ่มทักษะการเป็นมัคคุเทศก์และฝึกฝนการเป็นมัคคุเทศก์เป็นประจำ
- ☀ ควรมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอทุกเดือน อาจเป็นการประชุมสังฆกรรมก็ได้
- ☀ ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้มากกว่านี้
- ☀ ควรให้สมาชิกคณะและครูพี่เลี้ยงมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่านี้
- ☀ การสร้างความร่วมมือควรมีคนจากหน่วยงานมาร่วมคิดร่วมทำด้วยอย่างจริงจัง
- ☀ ควรผลักดันให้เป็นกิจกรรมหลักสูตรหนึ่งของโรงเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา
- ☀ ควรมีการศึกษาข้อมูลมากกว่านี้เพียงที่วัดหนองป่าพง

อุปสรรคเงื่อนไข

- ☀ ภาระงานที่มากของสำนักงานทำให้ไม่สามารถผลักดันงานได้เต็มที่
  - ☀ ช่องทางการสื่อสารระหว่างคณะทำงานมีจำกัดไม่ทั่วถึง บางครั้งไม่สามารถติดต่อได้
  - ☀ เงื่อนไขส่วนตัวของผู้เข้าร่วมไม่เอื้อ
- ☀ การเดินทาง
- ☀ ค่าใช้จ่ายส่วนตัว
- ☀ การติดต่อสื่อสาร
- ☀ ต้องการทำกิจกรรมกลุ่ม
- ☀ การสนับสนุนจากครอบครัว ผู้ปกครอง

"เห็นด้วยกับการที่มีกลุ่มเยาวชนมาสนใจ ใส่ใจ ในหลักสูตร
คำสอนและประวัติ พระเถระของชาวอุบล และยินดีให้ศาสนสถานแห่งนี้
เป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมสำหรับโครงการ ท่องธารธรรม เช่น การมาจัดค่าย
ปฏิบัติธรรม ฝึกวิปัสสนา สมาธิที่วัด เพื่อจะได้สามารถ บอกเล่าให้กับ
ผู้อื่นฟังได้เพราะได้ผ่านการปฏิบัติมาด้วยตนเองแล้ว"

พระอธิการสมบุญ หนุตติโก

เจ้าอาวาสวัดดอนธาตุ อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี

"การดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาก็ถือว่าทุก ๆ คนได้ให้
ความร่วมมือในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งให้ประสบความสำเร็จ
สำเร็จได้ด้วยดี ถือว่าทำไปได้ครึ่งหนึ่งของร้อยเปอร์เซ็นต์
เพราะได้ทำให้มีกิจกรรมนี้เกิดขึ้น มีเยาวชนที่มาร่วมกันทำสิ่งดี
เผยแพร่เรื่องราวที่ดีให้ผู้อื่นได้รับรู้ ถ้ามีโครงการต่อเนื่อง
มีการติดต่อกัน แจ้างข่าวคราวให้เยาวชนสามารถมาร่วม
กิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ก็จะสามารถประสบความสำเร็จได้ด้วยดี
เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์"

ด.ญ.ชนะจิต รอนใหม่

เยาวชนมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรม

"จากที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวธรรมชาติมาโดยตลอด เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้ เกิดขึ้นได้จากโอกาสที่ผู้ใหญ่สังเกตเห็นความสำคัญของเยาวชนและเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความสามารถในทางที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นการปูพื้นฐานการปรับตัวเข้าสู่สังคมด้วยการทำกิจกรรมกับบุคคลที่หลากหลาย เรียนรู้ในธรรมชาติและสนใจในศาสนกิจเพิ่มขึ้น แต่เพื่อให้การทำกิจกรรมเหล่านี้ยั่งยืนต่อไป การทำกิจกรรมกับเยาวชนนั้นอย่าให้คิดว่าเป็นการมอบหมายงาน เพราะจะเกิดการวิตกกังวลว่าเป็นเรื่องยากทันที แล้วเขาจะไม่อยากทำอีก ควรให้เขารู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ชอบและเหมาะสมกับเขา ควรให้กำลังใจทุกครั้งในการทำกิจกรรม ไม่ว่าผลนั้นจะเป็นอย่างไร และการประสานกับผู้ใหญ่ควรเป็นกันเองเพื่อให้เกิดความไว้วางใจต่อกัน"

ฉัตรสุวรรณ์ โสภานินธุ์

คณะทำงานท่องเที่ยวธรรมชาติ

"หากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นและทางวัดเข้ามามีส่วนร่วมและผลักดันให้เป็นหลักสูตรหนึ่งในการศึกษา ทั้งระดับโรงเรียน และระดับมหาวิทยาลัยก็จะเป็นผลดีต่อโครงการนี้ที่ผ่านมามีคิดว่าความเป็นท่องเที่ยวธรรมชาติที่เกิดขึ้นจะติดตามตัวเยาวชนทุกคนไปตลอด และสามารถสร้างเสริมท้องถิ่นให้มีแรงพอที่จะตั้งรับกับการเปลี่ยนแปลงที่ท้าทายในยุคโลกาภิวัตน์นี้ เพื่อให้ศาสนาเข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาจิตใจของเยาวชนและท้องถิ่นมากขึ้นในการยกระดับทางจิตใจซึ่งนับวันผู้คนจะห่างจากศาสนามากขึ้น และเป็นคำถามให้หลายฝ่ายคิดมากขึ้นว่าทำอย่างไรที่ความเป็นเมืองศูนย์รวมแห่งการเรียนรู้ธรรมะใน จะสามารถฟื้นขึ้นมาอีกได้ครั้งในรูปแบบใด"

วนิดา เจียมรัมย์

เจ้าหน้าที่โครงการชีวิตสาธารณะ-ท้องถิ่นน่าอยู่

จ.อุบลราชธานี

แม้ภาพความสำเร็จของโครงการท่องเที่ยวธรรมะจะไม่เกิดขึ้นดังที่มุ่งหวัง แต่จากการระดมความคิดของเยาวชนท่องเที่ยวธรรมะต่อภาพในอนาคตที่อยากเห็นและคาดหวังอยากให้เกิดขึ้นจริง ในการประชุมเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2547 ณ ห้องประชุม ศูนย์การศึกษาภายนอกโรงเรียนภาคตะวันออก เชียงเหนือ ทำให้เกิดแนวคิดและกิจกรรมที่อยากให้มีขึ้นในอนาคตสำหรับเยาวชนเมืองอุบลฯ ดังนี้

- อยากเห็นทุกคนไปเป็นมัคคุเทศก์ที่วัดหนองป่าพง
- อยากบอกประวัติหลวงพ่อชาให้ได้มากกว่านี้
- อยากให้มีการฝึกปฏิบัติจริงในสถานที่จริง
- อยากฝึกฝนการทำหน้าที่มากกว่านี้
- อยากให้มีการจัดอบรมมัคคุเทศก์เพื่อเสริมความรู้ขึ้นอีก
- อยากให้มีการจัดตั้งเป็นชุมชน
- ชุมรมมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรมะในโรงเรียน
- อยากให้มีการตั้งเครือข่ายมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรมะทั้งในเมืองและต่างอำเภอ

การทำหน้าที่มัคคุเทศก์

**ภาพอนาคตที่อยากเห็น
ของเยาวชนท่องเที่ยวธรรมะ**

การประชาสัมพันธ์

- อยากทำเว็บไซต์เกี่ยวกับพระเถระในอุบลฯ
- อยากทำสื่อเผยแพร่และหลากหลายมากกว่านี้
- อยากให้สื่อในท้องถิ่นให้ความสำคัญโดยเผยแพร่กิจกรรมให้

ความเป็นเมืองธรรมะ

- อยากเผยแพร่ความรู้เรื่องวัดในอุบลฯ
- อยากทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนา
- อยากให้มีการจัดค่ายธรรมะฝึกปฏิบัติธรรม
- อยากให้มีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านพุทธศาสนาสานักท่องเที่ยว

โครงการที่อยากเห็น

- ห้องสมุดธรรมะในทุกโรงเรียน
- สารคดีท่องเที่ยวธรรมะ
- ประวัติและเส้นทางชีวิตของพระเถระในอุบลฯ
- เดินเท้า กินข้าวป่า ศึกษาธรรม
- เข้าค่ายท่องเที่ยวธรรมะ
- แรลลี่ท่องเที่ยวธรรมะ

ด้วยหลักคิดและบทเรียนจากการทำงานโครงการท่องเที่ยวธรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้น จึงน่าที่
คนในท้องถิ่นที่มีทุนดั้งเดิมอันเข้มแข็งเช่นอุบลราชธานีจะได้ริอาจคิดทำสิ่งใดต่อไป เพื่อให้ภาพ
อนาคตที่เยาวชนอยากเห็นไม่เป็นเพียงความฝันที่ไกลเกินความเป็นจริง

~~~~~

ขอกราบนมัสการ

เจ้าอธิการเลี่ยม จิตฺตมฺโฆ เจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง
พระอธิการสมบุญ ฆนฺตโก เจ้าอาวาสวัดดอนธาตุ
พระอุเทน กัลยาโณ วัดหนองป่าพง
พระสมควร โสสิโต วัดหนองป่าพง

ขอขอบคุณ

คุณไพฑูรย์ จงสุวัฒน์
ศูนย์เผยแพร่มรดกธรรมพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) วัดหนองป่าพง
โปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 2
จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุประชาสัมพันธ์ จ.อุบลราชธานี
คณะละครหุ่นชักแงง

คณะทำงานท่องเที่ยวธรรม

น.ส.ศศิธร ศรีคุณ

นายธิตีสรณ์ โสภานินธุ์

นายรัชชัย ยืนยง

น.ส.อุไรวรรณ เรืองตะนา

น.ส.สิริพร วิทยาขาว

นายณัฐพล สุพรรณไชยมาตย์

นายอัมพร วาภาพ

นายคำพันธ์ คณาสุรีย์

เจ้าหน้าที่โครงการชีวิตสาธณะ - ท้องถิ่นน่าอยู่ จ.อุบลราชธานี

น.ส.วิลาวัณย์ เอื้อวงศ์กุล ผู้ประสานงานโครงการ

น.ส.วนิดา เจียมรัมย์

น.ส.คันสนีย์ ชินภาษ

น.ส.สุภาพร นิพานนท์

น.ส.นงลักษณ์ ดิษฐวงษ์

น.ส.จงกลณี ศิริรัตน์

ข้าพเจ้าเห็นการซึมซับ ความดี ความศรัทธา ที่ค่อย ๆ ก่อตัวขึ้น
ในเยาวชนเหล่านั้น มากน้อยของการเติมเต็มขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่ชวนชวายเป็น
หาได้มีใครบ่อนไม่ เราเดินทาง ร่วมบำเพ็ญธรรม ร่วมบำเพ็ญประโยชน์ ร่วม
รับประทานอาหาร ร่วมแลกเปลี่ยนพูดคุย ยอมรับฟังข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน
โดยไม่ได้แบ่งแยกวัยมัธยม อุดมศึกษา

วัดหนองป่าพงอาจอยู่ที่บ้านโนนผึ้ง แต่ร่มเงาของวัดได้ทาบทาบ
ความสงบร่มเย็นมาถึงตัวเราทุกคน ให้เดินทางสู่จุดหมายด้วยความสำเร็จด้วย
หลักธรรมที่กระหึ่มก้องคำสอนในหัวใจ

บัวอัมพร วาภาพ

เยาวชนมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวธรรม

6 จังหวะก้าวที่ผ่านมา...

ศูนย์วิจัยเมืองและชุมชน
ถนนวิภาวดีรังสิต 30050

ชักแพง...แปงอุบล เริ่มต้นการทำงานด้วยการระดมความคิดเห็นของคนเมืองอุบลจนได้ประเด็นที่เป็นฐานรากความเป็นเมืองนักปราชญ์ จากนั้นได้ทำการสืบค้นสัมพัทธ์ความหลังของท้องถิ่น และสร้างสรรคกิจกรรมเพื่อสร้างจิตวิญญาณและความรู้สึกในความเป็น **"เรา"** หรือตัวตนของท้องถิ่นให้ชัดและมีพลัง ผ่านประเด็นงานความเคลื่อนไหวทั้งหมด 6 โครงการย่อย

1. ซูปเก่า...เว้าอุบล

สืบค้นซูปเก่า (ภาพเก่า) และเปิดวงเสวนาผ่านภาพเก่า โดยเจ้าของภาพและผู้รู้ผู้เกี่ยวข้องเพื่อช่วยกันเติมเต็มประวัติศาสตร์ของเมืองอุบลฯ ให้ครบถ้วนและมีชีวิตชีวภาพเก่าทั้งหมดถูกนำมาจัดระบบเป็นหมวดหมู่และทยอยเผยแพร่ทางจดหมายข่าว เคเบิลทีวี นิทรรศการ และจัดทำเป็นหนังสือ 'ซูปเก่า...เว้าอุบล' หนังสือประวัติศาสตร์เมืองอุบลฉบับแรกที่เกิดขึ้นจากฝีมือของภาคประชาชน

2. ห้องธารธรรม

สืบค้นอัตชีวประวัติและหลักธรรมคำสอนของพระเถระเมืองอุบลที่ควรค่าแก่การเป็นแบบอย่างที่ดี อาทิ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น และหลวงปู่ชา พร้อมกับการพัฒนากลุ่มเยาวชนให้เข้ามาเรียนรู้การเป็นมัคคุเทศก์เพื่อบอกเล่าความภาคภูมิใจของท้องถิ่น รวมทั้งการมีหลักธรรมคำสอนเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3. เชิดชูบรรพชนคนการเมืองและเสรีไทย : ทองอินทร์ ภูริพัฒน์

สืบค้นเรื่องราวชีวิตและผลงานของนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ อดีตนักการเมืองผู้เป็น สส.สมัยแรก และหัวหน้าเสรีไทยในจังหวัดอุบลราชธานี ผ่านสื่อละครหุ่นเพื่อเป็นต้นแบบชีวิตที่ดีแก่เยาวชน รวมถึงสะท้อนภาพการเป็นนักการเมืองที่ดีและสำนึกทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่น

4. เชิดชูครูเพลงเมืองดอกบัว : พงษ์ศักดิ์ จันทรุกษา

สืบค้นชีวิต ความคิด และผลงานครูเพลง พงษ์ศักดิ์ จันทรุกษา ศิลปินผู้สะท้อนความเป็นลูกอีสานผ่านงานเพลงและภาพยนตร์จำนวนมาก อาทิ อีสานบ้านเฮา ตัวนบขส. มนต์รักแม่ น้ำมูล ก่องข้าวน้อยแม่ โดยเผยแพร่ให้สาธารณะร่วมภาคภูมิใจผ่านเวทีเสวนา การประกวดร้องเพลงลูกทุ่ง การผลิตสารคดี และหนังสือแม่ผูน ดอกคูณ เสียงแคน

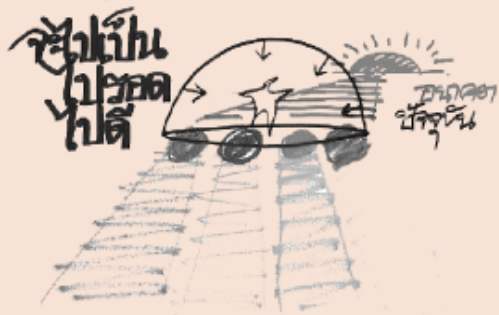
5. ประเทศิมของ (อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง)

สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แก่คนท้องถิ่นโดยอาศัยแนวคิดการทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย เรื่องไกลตัวให้เป็นเรื่องใกล้ตัว ด้วยการเปิดเวทีสาธารณะในประเด็นที่จะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ผู้คน เช่น ยุทธศาสตร์ CEO เขตการค้าเสรี (FTA) พืชจีเอ็มโอ(GMOs) เพื่อสร้างการตื่นตัว รับรู้ และใส่ใจกับความเป็นไปของบ้านเมือง อันจะนำไปสู่การตั้งรับอย่างรู้เท่าทันกันเพื่อกำหนดตัวตนของท้องถิ่นในอนาคต

6. ลานโสเหล่สาธารณะ (การพัฒนาที่วางสาธารณะ)

การพัฒนาที่วางสาธารณะของเมืองกับการสร้างชีวิตสาธารณะที่เข้มแข็งของท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยใช้ความเป็นกิจวัตรจัดขึ้นเป็นประจำบนลานสาธารณะกลางเมือง โดยจัดเป็นเวทีเสวนาในประเด็นสาธารณะเพื่อผลักดันการออกมาเอาระยะในท้องถิ่นร่วมกัน รวมถึงกิจกรรมลานดนตรี ลานศิลปะ ลานสุขภาพ เพื่อเป็นอีกทางเลือกสำหรับการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของคนท้องถิ่น

ชักแพง...แปงอุบล ยังได้ใช้กลไกการสื่อสารสาธารณะ ทั้งที่มีอยู่เดิมในท้องถิ่นและผลิตขึ้นเอง รวมทั้งกระบวนการถอดบทเรียนและสังเคราะห์ความรู้ควบคู่ไปในแต่ละกิจกรรมตลอดระยะเวลาโครงการเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้จนตกผลึกเป็นชุดความรู้ให้กับท้องถิ่นมากกว่าเป็นเพียงกิจกรรมที่ผ่านเลยไป

ในหนึ่งคราวที่เรา่วมสืบสาน
ทางสายกลางกรรมฐานวิเวกวิปัสสนา
ในหนึ่งคราวที่เราได้เรียนรู้
ไม่ที่ยาวหากเอาสั้นให้มันลง

เดินตามรอยพระโพธิญาณเถระ
มรดกธรรมหลวงปู่ชา วัดหนองป่าพง
การกินอยู่การพูดคิดจิตอันสงส์
ยึดหยุ่นตรงความพอดีมีสุขแลฯ
บ่าวอัมพร